

Opprørende avsløringer i lagmannsretten av den tyske tortur.

115130

**Fehmer blir satt grundig til veggs, da han prøver å forsvare metodene.
De overordnede måtte ikke vite at Carl Odvar Erichsen var pint ihjel, og derfor
ble det utstedt falsk dødsattest for ham. Men den tyske legen røper at Fehlis var
enig i at det skulle gjøres. Alle gestapistene skylder på ordre fra høyere hold.**

En del av referatet fra saken mot den tyske torturistene Klinge kom bare med i annen utgave av vårt aftennummer i går. Vi gjentar det derfor her: Lagmannen leser en forklaring som Fehmer har gitt om bruken av kalde bad på fangene. 1 februar fikk han rede på at gestapister, som var kommet helt fra Frankrike, var begynt å «bade» fangene, en metode som i Frankrike var brukt «med godt resultat». Selv begynte han å bruke metoden et års tid etter, han hadde således «badet» en fange hjemme i sin leilighet i Gabels gate.

Tiltalte bekrefter i en muntlig forklaring i det vesentlige den fremstilling aktør har gitt. Han unnskyldte seg bare med at han handlet «etter ordre».

Aktør: — Hva ville skjedd hvis De hadde nektet å lystrø ordren?

— Det kunne jeg som tysk soldat ikke gjøre. Jeg ville blitt stilt for krigsrett.

— Enn om De hadde sagt at De av samvittighetsgrunner ønsket å bli overført til en annen stilling?

— Det var også umulig. Jeg hadde bare å lystrø.

Dr. Hannisdahl spør om Erichsen fikk anledning til å spise før han ble ført til badet.

Tiltalte: — Det tror jeg. Han fikk vel noe knekkebrød.

Lagmannen: — Når begynte forhøret og når ble han behandlet i badet?

— Forhøret begynte om formiddagen og han ble ført til badet om ettermiddagen. Jeg sørget alltid for at fangene fikk mat, hvis de ikke kunne føres tilbake til fengslet til spisetiden.

Lagmannen: — Det stemmer ikke med min erfaring. Jeg ble arrestert klokken 10 og derhvert klokken 18, uten at jeg hadde fått mat.

Norsk og tysk rettspraksis.

Man kommer så til det neste tilfelle, Per Henrik Borge. Denne var lagfører i Milorg, men han ville ikke erkjenne det, og så gikk Klinge og Erichsen løs på ham.

Lagmannen: — Vlaste De at han var lagfører i Milorg?

— Jeg hadde bevis for det.

Når De hadde bevis for det, var det da nødvendig å slå ham? De skreier net at etter norsk rett i dette ganske uforståelig. Hvis man har bevis mot en mann, plager man ham ikke en gang med uendelige spørsmål. Har De ikke merket det siden De ble arrestert?

— Jo, og i fremtiden ville slike metoder som det her gjelder ikke blitt brukt i Tyskland.

Nå, det er jeg jo ikke så sikker på. Metodene var visst nok så godt kjent i Nazi-Tyskland for krigen. Imidlertid De tillatelse hos Deres overordnede hver gang De skulle bruke «skjerpet forber»?

— Jeg kunne slå med hånden uten tillatelse. Hvis fangen etter det ikke ville forklare seg, rapporterte jeg til mine overordnede som ga ordre til å bruke hardere midler.

«Arbeidsfordelingen» under disse forhørene har vært slik at Klinge hadde ledelsen og stilte spørsmålene, mens Erichsen prøvde på fangen. Men når det ikke gikk etter ønske, grep Klinge inn. Og slik har de to drevet på helt til den 23. april, da man hadde det siste tilfelle tilfallet omfatter.

Fehmer var ikke fornøyd med resultatet av bankingen.

Under den fortsatte avhøring av Klinge i går ettermiddag kom man inn på et tilfelle den 4. mars i år, hvor en fange, Jan Henrik Tvedten, er blitt behandlet med benklammer til han besvimte, hvorefter Klinge satte en benklammer under haken på ham. Benklammer ble nesten svært og han kunne ikke gå på det i flere dager etter.

Lagmannen leser en beskrivelse som Fehmer har gitt om denne «Wadenklammer». En tysk kriminalassistent, Georg Müller, var kommet tilbake fra Tyskland med en slik klammer som var brukt «med godt resultat» på en tysker.

Fehmer fikk laget et par klammer av samme sort og begynte å bruke dem fordi han ikke var fornøyd med resultatet av bankingen. Klammene ble brukt både på menn og kvinner, bl. a. på fru doktor Børsum på Grini. For å øke smertene ble fangen kommandert til å stå på det benet man hadde satt klammer på, og så gikk det så langt på den. Det var ofte at heller ikke denne tortur fikk fangene til å smakke.

Tiltalte nekter at han noen gang har brukt benklammer. På Tvedten brukte han derimot håndjern som var slik konstruert at de strammet seg automatisk ved hver bevegelse fangen gjorde. — Og slike håndjern har jeg selv hatt på meg under transporten hit, sier tiltalte.

En konstabel blir bedt om å vise retten de håndjern tiltalte har hatt på seg. De er ikke på langt nær så raffinerte som de tyskerne har brukt.

Tysk lov og retts.

Forsvareren: Da De gikk på politiskurs i Tyskland, fikk De da noen undervisning i lov og rett?

— Jo.

— De ville hva lov og rett er?

Gestapomannen Klinge og hans forsvarer, høyesterettsadvokat Adam Hiorth.

Fehmer i retten.

lagmannen gjør ham etterhvert temmelig myk.

Aktør ber ham forklare hvordan det forholder seg med ordren om det «skjerpede forber».

Fehmer forklarer at da Gestapo kom til Norge var det ikke bare generelt forbudt å bruke «skjerpet forber», men det var også uttrykkelig forbudt å gjøre uunnagtelige. Man hadde i den første tiden endel ganske store saker, hvor det ikke engang ble gitt en greiflik Vitnet hadde selv hatt Diderik Cappelen i forber, han visste at Cappelen dette lyktes det ham ikke å skaffe bevis for. Etter flere slike tilfelle så Fehlis at det ble nødvendig å gå til bruk av vold under forhørene og han ville søke tillatelse til det i Berlin. Jeg sa til Fehlis at vi da med en gang måtte få faste regler å gå etter, sier Fehmer. Det måtte for det første være godkjent med hundre prosent sikkerhet at vedkommende fange selv hadde gjort noe illegalt, og for det annet at han satt inn med vitne opplysninger om den illegale virksomhet. Videre måtte alle andre midler forgeses før forsøkt for utarbeidet jeg et reglement, som Fehlis godtok.

Den andre Fehlis ga var absolutt forpliktende for oss, forteller Fehmer. For det første sto vi under krigsrett for det annet hadde vi avlagt ed til Hitler. Dessuten var vi moralsk forpliktet til å behandle på det ble lagt hindringer i veien for vår krigsførsel. Det kunne for eksempel gjelde en spionasje sak, hvor vi visste at den arresterte hadde tusen visse liv på sin samvittighet — etter å forebygge at det ble lagt hindringer i veien for vår krigsførsel. Det kunne for eksempel gjelde en spionasje sak, hvor vi visste at den arresterte hadde tusen visse liv på sin samvittighet — etter å forebygge at det ble lagt hindringer i veien for vår krigsførsel.

Legger Fehmer til. Han kunne ha medhjelpere, og det gjaldt jo å stoppe deres virksomhet for enhver pris. Etter vår oppfatning den gang ville nemlig en tysk seler ikke bare egne Tyskland, men i siste instans også Norge, ja, hele Europa.

Lagmannen avbryter: — Vel, det mente De, men jeg tror ikke vi trenger noen slik utredning av Dem her. Fortell oss heller hvem det var som ga ordre til torturen av Erichsen. Jeg tror vi beretter skal bruke dette uttrykk. Det betyr nemlig at det var en annen som

Fehmer ville bare ha en «nødvendig tortur».

Fehmer: — Jeg vet ikke hvem som ga ordren. Jeg for min del ga iallfall Klinge uttrykkelig ordre om at det ikke skulle brukes tortur overfor Erichsen. Jeg hadde nemlig bestemt inntrykk av at Erichsen under alminnelig forber ville gi de opplysninger vi hadde bruk for.

— Ja, De hadde jo som spesialitet å «convend» Milorgfolk?

— Jeg gjorde iallfall hva jeg kunne for å få dem til å gå over til vårt standpunkt.

Jeg tviler ikke på at De gjorde hva De kunne. Men la oss nu høre hvilket kjennskap De har til det som skjedde med Erichsen.

Fehmer: — Jeg satt på mitt kontor — det var etter kontordagens slutt, og jeg visste ikke om at det foregikk noe forber på Victoria Terrasse — da det kom en eller annen og varslert meg om at en fange lå døende på Klinges kontor rett over gangen. Jeg gikk dit inn og der lå Erichsen døende. Straks etter kom Dr. Reitz til stede og Klinge fortalte ham og meg at han hadde «badet» Erichsen, og herunder var han blitt dårlig og hadde besvimet. Straks etter døde Erichsen. Dr. Reitz konstaterer at han var død av hjerstese. Erichsen hadde «bade» i vannet, men Dr. Reitz sa at det ikke hadde noe med dødsaken å gjøre. Jeg kunne heller ikke tenke meg at Erichsen var blitt slått under «badningen».

— Var det noen bestemmelse om at folk som ble «badet», ikke samtidig skulle bli slått?

— Nei, ikke noen bestemmelse, men det var noe som så seg selv. Det var jo ingen vits i det. «Badningen» var en sjokkbehandling, og ytterligere tortur ville være uansvarlig.

Jass, slike hensyn tok man på Victoria Terrasse. Man brukte bare tortur i den utstrekning det var «nødvendig». Er De sikker på at Deres overordnede var innforstått med det?

— Det var iallfall ordren.

Lagmannen setter tingene på plass. Aktør: — Har De truffet noen S.D.-menn, som satte seg opp mot torturen?

Fehmer: — Vi drøftet ofte dette spørsmålet, og mellom, vi var alle enige om at det var stygt, at det var synd å behandle fangene på den måten. Men det var jo ingen som kunne sette seg opp mot det.

De var jo selv jurist og kjennet vel til folkets regler om behandling av krigsfanger. Reflekterte De aldri over hvorfor man ikke behandlet de engelske krigsfanger på vestfronten på samme måte som de norske fanger ble behandlet på Victoria Terrasse?

De tenkte ikke at ansaken var den at de i England satte mange usen tyske krigsfanger, som det eventuelt kunne gå uover?

Jeg har aldri hatt noe med krigsfanger å gjøre. Dette var sivile fanger som skulle straffes.

Lagmannen avbryter: — De har ingen interesse å høre hva denne Fehmer mener om berettigelsen av å bruke tortur. Det skal retten selv gjøre seg opp en mening om, vi dømmer tyskerne etter deres handling. Ikke etter hva de har pratet seg imellom på kammeret.

Forsvareren: — De fastholder at det var foreskrevet hvilke midler det skulle brukes, under forber av en fange. Det var ikke overlatt til gestapisten, som

rere fangene, og spesielt ikke Carl Odd-erichsen.

Da han har ilret av seg alle sine omstendelige unnskyldninger får Klinge ordet. Han hevder at hans tidligere overordnede forklaring er løgn. Før han tok Erichsen opp i badet hadde han snakket med Bruns og sagt at Erichsen var meget medtatt. Hertil hadde Bruns svart at da var det nettopp rette øyeblikket til å «bade» ham. — Jeg for-mer Dem til å at sannheten, Bruns, slik som jeg gjør det, sier Klinge.

Lagmannen til vitnet: — Hva har De å si til dette? Det er jo noe ganske annet enn det De forklarer.

Aktør: — Men De har jo selv vært med på badning av en fange. Det gjelder Arne Iversen.

— Jawohl!

— Da kunne De vel ikke være ukjent med torturen?

— Nei, men jeg hadde ikke gitt ordren. Det var Fehmer, jeg benekter at jeg ga Klinge ordre til å «bade» Erichsen. Han kom til meg og spurte hva han skulle gjøre. Jeg spurte om alle lempelige midler var forsøkt, men badning eller overhodet tortur var ikke på tale.

— De fikk jo rede på at Erichsen var død. Hva foretok De Dem i den anledning? Rapporterte De til «Untersuchungsführer»?

— ei, jeg hadde rapportert til Fehmer, og dermed hadde jeg gjort min plikt.

En sannhet med modifikasjoner. Fehmer blir innkalt på nytt. Han har stått en stund og hørt på Bruns' forklaring, og da denne blir ført ut vekslende er det slik som tyder på at Fehmer nok kunne ha lyst til å prøve seg med litt tortur igjen, hvis han slapp til med det deres nuværende felles bopel Akershus.

Lagmannen: — Hva foretok De Dem etter at Erichsen var død? Underrettet De hans hustru?

Fehmer: — Nei, noen direkte underretning ble ikke gitt. Jeg var jo meget oppskaket av det som var skjedd, og jeg underrettet en venninne av fru Erichsen om at noe meget alvorlig var skjedd.

Ja, la oss høre hva De underrettet henne om.

At Erichsen hadde hengt seg. — Og hvorfor serverte De henne en slik usannhet?

— For å hjelpe Klinge. Han var jo svært nedbrutt over det som var hendt, han var uten skyld i det....

— Uten skyld?

— Ja, jeg var sikker på at han ikke hadde villt drepe mannen, det var et rent uheld, og hvis det kom ut, ville Klinge være ferdig i tjenesten....

Ja, la oss høre hva De underrettet Erichsen om at han skulle bli fratt fra å fortsette i sin virksomhet. Men kunne De ikke ha underrettet fru Erichsen om at hennes mann var død av hjerstese — punktum? Det hjalp jo ikke Klinge det spor at De lot fru Erichsen vite at hennes mann hadde hengt seg. Derimot kunne De gjøre fru Erichsen ondte ved det. De la en ny tung sten til hennes byrde ved å komme med denne sjofle løyen. Visste ikke alle på Victoria Terrasse at Erichsen ikke hadde hengt seg, men at han var død som følge av den tilstand dere hadde latt ham gjennomgå?

— De fleste visste det, men ikke våre overordnede, og det var hovedsaken.

— Det var vel temmelig alminnelig på Victoria Terrasse å pine folk ihjel og så sende ut slike leghistorier til de pårørende.

Fehmer blir blodrød i ansiktet: — Det er det eneste tilfelle jeg kjenner til iallfall.

De kjenner ikke til tilfellene med Aubert og Salvesen og overretts-saksfører Leadvik, bare for å nevne et par eksempler?

— Om Aubert og Salvesen vet jeg bare hva legen fortalte meg — at de døde av blodpropp.

— Hvilken lege var det som sa det?

— Den tyske legen. Jeg kunne jo ikke tenke meg at de var blitt slått slik at de døde av det.

— Nei, det var ikke det de døde av heller. Dere fikk nok pint livet av dem på en ganske annen måte.

Forsvareren: — Ordinært skulle til tilfellet med Erichsen ha vært innberettet til «Untersuchungsführer». Når ikke det ble gjort, var det da for å beskytte Dem selv og Bruns?

— Nei, det var som jeg har sagt uttrykkelig for å beskytte Klinge.

Professor Waaler innskyter: — Den tyske legen, som obduerte Aubert og Salvesen, erklærte ganske riktig at døden skyldtes blodpropp. Men det var såkalt «fett-blodpropp», som forårsaker en knokkebrudd.

Lagmannen: — Altså en sannhet med modifikasjoner!

Fehmer vandrer temmelig slukkørt ut av salen.

Legen som skrev falsk dødsattest. Neste vitne er den tyske S.D.-legen Reitz, en yngre, bebrillet og temmelig nervøs mann. Han forklarer at han ble tilkalt til Victoria Terrasse om kvelden for å se til en fange som var syk. Klinge kom og hentet ham, og i bilen fortalte Klinge at fangen hadde hatt en kollaps tidligere på dagen. Da Reitz kom til Victoria Terrasse fant han Erichsen liggende døende på gulvet.

Klinges kontor. Han satte straks til kardioloisprøyer på ham for å vekk ham til live, men Erichsen døde mellom hendene på ham. Han konstaterer at dødsårsaken var hjerstese, antagelig som følge av overanstrengelse og opphisselse.

Aktør: — Mener De at døden skyldte akutt eller kronisk hjerstese?

— Pasienten hadde ikke de typiske tegn på akutt hjerstese. Jeg kan derfor ikke si om døden skyldte den bet-handling han hadde vært utsatt for. Men da Klinge sa at han hadde hatt en kollaps før, gikk jeg ut fra at han hadde svakt hjerte.

Dr. Hannisdahl retter noen spørsmål til vitnet om hans behandling, og etter dette konstaterer lagmannen at det ikke var noe i veien for at en mann med alminnelig sterk hjerte kunne få hjerstese etter en slik påkjenning som Erichsen hadde hatt.

Aktør: — Men De utstedte jo dødsattest på at Erichsen hadde hengt seg?

— Ja, jeg konfererte med Fehlis om det....

Lagmannen: — Og han beroliget Dem (formodentlig)?

— Ja. Fehlis var enig i at jeg kunne gjøre det.

Forsvareren: — Norske leger må, når de får sin licentia practican, undersøke en erklæring om at de skal utføre sin legegjerning samvittighetsfullt og med ære. Har man noe lignende i Tyskland?

— Jeg har aldri underskrevet en slik erklæring.

— Men De gjorde jo her noe som ikke var forenlig med Deres faglige ære. Hvorfor gjorde De det?

— Fordi Fehmer sa at Erichsens hustru ellers ikke ville få asken utlevert. Det skulle skjeles at Erichsen var død etter mishandlingen.

— Men av asken kan det jo ikke ses hvorvidt en mann er hengt eller druknet. Så jeg skjønner ikke hva De ville oppnå ved å gi den falske dødsattesten. Visste De ikke at Erichsen hadde vært «badet»?

— Nei, jeg sa at han var våt i håret men jeg trodde de hadde slått vann over ham for å få liv i ham.

— Kjent De ikke til disse «badningene»?

— Nei, jeg ante ikke at det foregikk noe slikt på Victoria Terrasse. Det fikk jeg først vite etter kapitulasjonen.

Rettsmøtet ble avbrutt klokken 16 og fortsetter i dag med avhøring av enda en del tyske vitner. Deretter kommer turan til offrene for torturen til å forklare seg som vitner.

De tiltalte hos Deres overordnede hver gang De skulle bruke «skjerpet forhør».

— Jeg kunne så med hånden uten tiltalte. Hvis fangen etter det ikke ville forklare seg, rapporterte jeg til mine overordnede, som da på deres tur kunne hardere midler.

«Arbeidsfordelingen» under disse forhørene har vært slik at Klinge hadde ledelsen og stilte spørsmålene, mens Erichsen prøvde på fangen. Men når det ikke gikk etter ønske, grep Klinge inn. Og slik har de to drevet på helt til den 23. april, da man hadde det siste tilfelle tiltalt omfatter.

Fehmer var ikke fornøyd med resultatet av bankingen.

Under den fortsatte avhøring av Klinge i går ettermiddag kom man inn på et tilfelle den 4. mars i år, hvor en fange, Jan Henrik Tvedten, er blitt behandlet med benklemmen til han besvinte, hvorefter Klinge satte en brønnende sigarrett under haken på den. Benet ble nesten svart og han kunne ikke gå på det i flere dager etterpå.

Lagmannen leser en beskrivelse som Fehmer har gitt om denne «Wadenklemmen». En tysk kriminalassistent, Georg Müller, var kommet tilbake fra Tyskland med en slik klemme som var brukt «med godt resultat» på en tysker. Fehmer fikk laget et par klemmer av samme sort og begynte å bruke dem fordi han ikke var fornøyd med resultatet av bankingen. Klemmene ble brukt både på menn og kvinner, bl. a. på fru doktor Børsum på Grini. For å øke smertene ble fangen kommandert til å stå på det benet man hadde satt klemmen på, og det ble også slått på den. Det var ofte at heller ikke denne tortur fikk fangene til å snakke.

Tiltalte nekter at han noen gang har brukt benklemmen. På Tvedten brukte han derimot håndjern som var slik konstruert at de strammet seg automatisk ved hver bevegelse fangen gjorde. — Og slike håndjern har jeg selv hatt på meg under transporten hit, sier tiltalte.

En konstabel blir bedt om å vise retten de håndjern tiltalte har hatt på seg. De er ikke på langt nær så raffinerte som de tyskerne har brukt.

Tysk elov og rett.

Forsvareren: Da De gikk på politikkurs i Tyskland, fikk De da noen undervisning i lov og rett?

— Jo.

— Fikk De vite hva lov og rett er?

Tiltalte kommer med en lengre forklaring, hvorav fremgår at alt det som gavner det tyske folk, er rett.

— Ble De selv slått og sparket da De gikk på politikkolen?

— Nei, men som disiplinærstraff ble anvendt knøbytinger.

— Har De måttet avlegge ed på at De skulle utføre Deres tjeneste uten avkortning?

— Ja, jeg måtte under ed forplikte meg til å vise ubetinget lydighet.

Gestapo var så «hyggelig» til å begynne med.

Etter et par tyske vitner er avhørt uten at noe nytt fremkommer, blir kriminalråd Fehmer fremstilt. Han opptrer med stor sikkerhet i retten, men

Fehmer i retten.

lagmannen gjør ham etterhvert temmelig myk.

Aktor ber ham forklare hvordan det forholder seg med ordren om det «skjerpede forhør».

Fehmer forklarer at da Gestapo kom til Norge var det ikke bare generelt forbudt å bruke «skjerpet forhør», men det var også uttrykkelig forbudt å gjøre unnagelser. Man hadde i den første tiden endel ganske store saker, hvor det ikke

engang ble gitt en greiflik. Vitnet hadde selv hatt Diderik Cappelen i forhør, han visste at Cappelen var leder av en gruppe i Skien, men dette lyktes det ham ikke å skaffe bevis for. Etter flere slike tilfelle sa Fehlis at det ble nødvendig å gå til bruk av vold under forhørene og han ville søke tiltalt til det i Berlin. Jeg sa til Fehlis at vi da med en gang måtte få faste regler å gå etter, sier Fehmer. Det måtte for det første være godkjent med hundre proSENTS sikkerhet at vedkommende fange selv hadde gjort noe illegalt, og for det annet at han satt inne med viktige opplysninger om den illegale virksomhet. Videre måtte alle andre midler forgjøves være forsøkt før tortur ble brukt. På grunnlag av dette utarbeidet jeg et reglement, som Fehlis godtok.

Den ordre Fehlis ga var absolutt forpliktende for oss, forteller Fehmer. For det første sto vi under krigsrett, for det annet hadde vi avlagt ed til Hitler. Dessuten var vi moralsk forpliktet til å forebygge at det ble lagt hindringer i velen for vår krigsførsel. Det kunne for eksempel gjelde en spionasje sak, hvor vi visste at den arresterte hadde tusen av våre liv på sin samvittighet — etter den oppfatning som vi den gangen hadde, legger Fehmer til. Han kunne ha medhjelpere, og det gjaldt jo å stoppe deres virksomhet for enhver pris. Etter vår oppfatning den gang ville nemlig en tysk seier ikke bare gagne Tyskland, men i siste instans også Norge, ja, hele Europa.

Lagmannen avbryter: — Vel, det mente De, men jeg tror ikke vi trenger noen slik utredning av Dem her. Fortell oss heller hvem det var som ga ordre til torturen av Erichsen. Jeg tror vi heretter skal bruke dette uttrykk. Det dekker nemlig etter norsk oppfatning det dere tyskere så smukt kaller «skjerpet forhør».

— At Erichsen hadde hengt seg.

— Og hvorfor serverte De henne en slik usannhet?

— For å hjelpe Klinge. Han var jo svært nedbrutt over det som var hendt. Han var uten skyld i det....

— Uten skyld?

— Ja, jeg var sikker på at han ikke hadde villet drepe mannen, det var et rent uhell, og hvis det kom ut, ville Klinge være ferdig i tjenesten....

— Det var altså ikke noe med den saken å gjøre. Jeg kunne heller ikke tenke meg at Erichsen var blitt slått under «bedningen».

— Var det noen bestemmelse om at folk som ble «bednet», ikke samtidig skulle bli slått?

— Nei, ikke noen bestemmelse, men det var noe som sa seg selv. Det var jo ingen vite i det. «Bedningen» var en sjokkbehandling, og ytterligere tortur ville være unødvendig.

— Ja, så, slik hensyn tok man på Victoria Terrasse. Man brukte bare tortur i den utstrekning det var nødvendig? Er De sikker på at Deres underordnede var innforstått med det?

— Det var iallfall ordren.

Lagmannen setter tingene på plass.

Aktor: — Har De truffet noen S.D.-mann, som satte seg opp mot torturen?

Fehmer: — Vi drøftet ofte dette spørsmålet om imellom, vi var alle enige om at det var stygt, at det var synd å behandle fangene på den måten. Men det var jo ingen som kunne sette seg opp mot det.

— De var jo selv jurist og kjemper vel til folkerettens regler om behandling av krigsfanger. Reflekterte De aldri over hvorfor man ikke behandlet de engelske krigsfanger på vestfronten på samme måte som de norske fanger ble behandlet på Victoria Terrasse? Tenk! De dem ikke at årsaken var den at de i England satt mange tusen tyske krigsfanger, som det eventuelt kunne gå utover?

— Jeg har aldri hatt noe med krigsfanger å gjøre. Dette var sivile fanger som skulle straffes....

Lagmannen avbryter litt: — De har ingen interesse å høre hva denne Fehmer mener om berettigelsen av å bruke tortur. Det skal retten selv gjøre seg opp en mening om. Vi demmer tyskerne etter deres handling, ikke etter hva de har pratet seg imellom på kammeret.

Forsvareren: — De fastholder at det var foreskrevet hvilke midler det skulle brukes under forhørene av en fange. Det var ikke overlatt til gestapistens egen fantasi å finne på noen fandenskap?

— Nei, de underordnede måtte ikke gå utenom de forskrevne midler.

— I ett tilfelle er Klinge tiltalt for å ha trukket på hendene til en fange som lå på gulvet? Det hadde han altså ikke lov til.

— Nei, han har gjort det må jeg karakterisere det som en «planmessig plining» av fangen. Og det hadde ingen hensikt.

Lagmannen: — De sier jo for å anvende tortur måtte man ha hundre proSENTS sikkerhet for at vedkommende satt inne med viktige opplysninger. Men når man hadde det, var det da i det hele tatt nødvendig å bruke tortur?

Fehmer: — Jeg kan ta som eksempel at det på fangen var funnet brev med forskjellige dekkadresser. Det var da naturlig å tro at fangen kjente de virkelige navnene, og disse måtte man ha ut av ham.

— Og De vil påstå at det bare var i slike tilfelle det ble brukt tortur på Victoria Terrasse? Jo takk.

Fehmer ble dimittert og hans underordnede, Untersturmbannführer Richard Bruns blir fremstilt som neste vitne.

To gestapistler møtes.

Det er en liten, spenslig herre i 45-års alderen som formelig spretter bort i vitneboksen og hele tiden står i stram giv akt. Han har vært Klinges nærmeste overordnede og har det meget travelt med å forsikre at han ikke har gitt Klinge noen som helst ordre om å tortu-

for at en mann med alminnelig sk hjerne kunne få hjerteslag etter en påkjennning som Erichsen hadde hatt.

Aktor: — Men De utstedte jo de attest på at Erichsen hadde hengt seg.

— Ja, jeg konfererte med Fehlis det.

Lagmannen: — Og han beroliget i formodentlig?

— Ja, Fehlis var enig i at jeg kunne gjøre det.

Forsvareren: — Norske leger må, de får sin licentia praktiserende, men skrive en erklæring om at de skal ut i sin legegjerning samvittighetsfullt med ære. Har man noe lignende i Ty land?

— Jeg har aldri underskrevet en erklæring.

— Men De gjorde jo her noe som ikke var forenlig med Deres faglige s. Hvorfor gjorde De det?

— Fordi Fehmer sa at Erichsen hustru ellers ikke ville få asken utlevet. Det skulle skjeles at Erichsen var etter mishandlingen.

— Men av asken kan det jo ikke hvorvidt en mann er hengt eller drept. Så jeg skjønner ikke hva De v oppnå ved å si den falske dødsattest. Visste De ikke at Erichsen hadde vært «bednet»?

— Nei, jeg så at han var våt i hånet, men jeg trodde de hadde slått vann om ham for å få liv i ham.

— Kjente De ikke til disse «bedningene»?

— Nei, jeg ante ikke at det foregikk noe slikt på Victoria Terrasse. Det f jeg først vite etter kapitulasjonen.

Rettsmøtet ble avbrutt klokken 16 for å fortsette i dag med avhøring av endel tyske vitner. Deretter kommer turt til å offere for torturen til å forklare som vitner.